

'Hvordan er det gået til?'

Introduktion til klassikeren. Af Michael Jourdan

I TV-serien, 'Huset på Christianshavn', er der en episode¹, hvor beboerne samles hos den psykologistuderende, Tue, der har hvervet sine naboer til at hjælpe sig med et videnskabeligt eksperiment. De medvirkende skal prøve at indtage hash. Alle deltagere er både nysgerrige og lidt beklemte. Hash er jo forbudt. Men at prøve det en enkelt gang går vel nok an. Og så tilmed i videnskabens tjeneste!

Flyttemand Olsen er dog inderligt imod - han vil hellere have en bajer. Men hans kone overtaler ham med følgende argumenter: 'Hvad ved du egentlig om hash?' og 'Hvordan kan du orientere vores børn om hash, hvis du ikke selv har prøvet?'. Som sagt, så gjort. Tue modtager sine naboer med tændte røgelsespinde, stearinlys og tingeltangel og sender et fad rundt med hjemmelavede hashkager. Alle spiser en kage eller to og venter herefter på virkningen.

Flyttemand Olsen kan i starten ikke mærke noget. Andre kan ganske hurtigt registrere en effekt. De føler sig overvældet af psykodeliske fornemmelser, føler sig lette, oplever milde hallucinationer og får grinflip. Alle er ganske påvirkede, da politiet lidt senere i andet anliggende indfinder sig på adressen. Betjenten studser over Christianshavnerborgernes bizarre bevidsthedstilstand og spørger: 'Hvad foregår der her?' Selskabet kryber til bekendelse og fortæller, at man har indtaget hash.

Da hele forsamlingen skal med på stationen for at afgive forklaring, er det Tues tur til at krybe til bekendelse. Der var slet ikke hash i kagerne, fortæller han til selskabets store bestyrelse. Tue har ført alle bag lyset. Eksperimentet var ikke en afprøvning af hash, men en afprøvning af, hvordan det opleves at tro, at man har indtaget hash. Og det viste sig, at forventningen om en rus - og situationen hvori de ikke hashholdige kager blev indtaget - var mere end nok til at give en rus.

På fremragende vis giver TV-episoden anskuelsesundervisning i noget, som talrige forsøg har vist: hvad der virker, og hvordan noget virker, er i meget ringere grad end man skulle tro, noget som ene og alene forårsages gennem direkte kemisk påvirkning af organismen, og i forbløffende stor udstrækning et spørgsmål om erfaring, forventninger, tolkning, ritualer, kultur og situation - altså socialt betinget.

Sociologen Howard S. Becker skrev så tidligt som i 1953 sin banebrydende artikel, 'Becoming a Marijuana User', hvori han detaljeret beskriver, hvor meget mere kompliceret - og socialt betinget - dét at udvikle sig til hashbruger er, end man almindeligvis antager. Sagen er ifølge Becker, at der ikke findes automatiske forbindelser mellem sti-

mulus og respons, mellem instinkt og handling eller kultur og adfærd. Når man fyldestgørende skal forklare, hvorfor noget sker, er det ikke nok at henvise til årsager uden for eller inden i personen. Ydre eller indre faktorer kan ikke forklare, hvorfor nogle bliver brugere og andre ikke, hvorfor nogle holder op og andre fortsætter.

Der skal en del mere til at lære at blive hashbruger end at bruge hash. Forsimplede teorier kommer til kort. I virkelighedens verden er folk ikke bare ofre, de er ikke passive, de er ikke tvungne. Tværtimod er de aktive, søgende og kreative. De er så at sige heller aldrig isolerede, men indgår i sociale processer, hvori andres viden, tolkninger og vilje bliver til erkendelse.

I forbindelse med disse udvekslinger er det meget svært at forudsige, hvad der vil ske og ikke ske. Der er tale om et kompliceret samspil af mange ting. Forløbene foregår ikke som i et laboratorium, men mere som i et teaterstykke: 'I hver scene i et stykke er alle de mennesker, som er på scenen, til stede fordi de vil have noget. Hvis de ikke ville have noget, ville de ikke være der...Og scenen forløber ved, at hver af dem går efter, hvad de gerne vil have, under indtryk af hvad de andre er villige til at gøre. Hvad der kommer ud af, at alle forfølger egne interesser under tilpasning til hinanden, er måske noget, ingen ønskede sig, og helt bestemt noget som man ikke kunne have forudsagt fra start². Det følger af deres interaktioner.

Den form for sociologi, som Becker udøver, kaldes tit - af andre - 'symbolsk interaktionisme'. Becker tager selv tager afstand fra betegnelsen. Om denne skoledannelse siger han: '*Jeg ved ikke, hvad den betyder... Når jeg læser tidsskrifter om symbolsk interaktionisme, kan jeg slet ikke genkende noget som helst, der har den mindste forbindelse med noget, som jeg er interesseret i*'. Becker er ikke interesseret i at danne skole. Det han er optaget af er, at socialvidenskaberne skal beskrive og udforske ting på mere raffinerede og givende måder end gennem årsag og virkning. Han er optaget af at se tingene som forløb og udviklingsprocesser, hvor hvert trin - når man kigger nærmere efter - omfatter subtile forandringer, som et vågent øje kan registrere. De bestemte faktorer for, at de involverede personers indstillinger og adfærd ændres - og at et bestemt forløb finder sted - består både af personlige og situationelle forhold og dertil hørende refleksioner. Becker vil derfor gerne vænne os af med at spørge '*hvorfor?*' I stedet vil han gerne have os til at stille det mere omfattende, situationelt orienterede og givende spørgsmål: '*Hvordan gik det til?*'

Holder Beckers arbejde vand, her 51 år efter offentliggørelsen? Det spørgsmål er faktisk blevet undersøgt³, og det viser sig, at det fortsat forholder sig, som Becker beskriver. Interaktionerne har bare fået en lidt anden karakter, end da artiklen blev skrevet. Dengang var hashbrug noget decideret subkulturelt. Nu er det mere udbredt, og mere en del af *mainstream* kulturen. Nu er der - i modsætning til dengang - mulighed for bare at åbne for fjernsynet, høre rap-musik eller lignende og derved blive initieret og tage ved lære. Men processerne er de samme.

Ellers taler artiklens kvalitet for sig selv. Der er tale om et meget originalt arbejde, som på mange måder var forud for sin tid. Becker udviser stort raffinement i sine detailmættede analyser og formår på forbløffende vis at belyse generelle udviklings- og relationstræk i forbindelse med fremkomsten af adfærdsformer, vi gerne vil forstå. Når man dertil lægger frugtbarheden af den metode, som Becker giver anskuelsesundervisning i, forstår man, hvorfor det er på mange opfordringer, at STOF bringer 'Becoming a Marijuana User'.

NOTER

- 1 Episode 28:84, 'Nordøstlig kuling; Det blæser fra Hebriderne'. 1970.
- 2 *Continuity and Change in Howard S. Becker's Work*. Et interview ved Ken Plummer bragt i *Sociological Perspectives*, vol. 46/1, pp. 21-39, 2003, hvor Becker citerer David Mamets teatermetafor.
- 3 Hallstone, Michael: '*Updating Howard Becker's Theory of Using Marijuana for Pleasure*' I *Contemporary Drug Problems*, vol. 29/4, pp. 821-845. 2002. (tak til Esben Houborg for denne pointe).

Den internationale faglitteratur er lidt af en jungle – stor, uoverskuelig og ufremkommelig. I denne skov af viden er der visse artikler, der ikke er til at komme udenom. De indeholder noget essentielt, noget man må forholde sig til.

STOF bringer i hvert nummer en klassiker – hele artiklen eller uddrag – oversat til dansk. Lidt efter lidt vil der dermed foreligge et udvalg af faglige artikler til brug for alle på området. STOF modtager gerne forslag til klassikere.

EN KLASSIKER

AT LÆRE AT BLIVE HASHBRUGER

AF HOWARD S. BECKER

RESUMÉ:

En person er kun i stand til at kunne nyde brugen af hash, når vedkommende:

- 1) lærer at ryge det på en måde som kan give en egentlig virkning,
- 2) lærer at genkende virkningerne og forbinde dem med stofbrugen og
- 3) lærer at nyde de sanseindtryk der opleves.

Dette udsagn, som bygger på en analyse af halvtreds interviews med hashbrugere, stiller spørgsmålstejn ved teorier, der forklarer adfærd med henvisning til på forhånd givne forhold.

I stedet henledes opmærksomheden på det nyttige i at forklare adfærd som præget af motiver og tilbøjeligheder, der fremkommer som et led i erfaringsdannelsen.

Brugen af marihuana er og har været genstand for en hel del opmærksomhed fra både videnskabsfolks og lægfolks side. Et af de vigtigste problemer, som forskere i denne forbindelse har givet sig i kast med, har været at identificere de individuelle psykologiske karaktertræk, som adskiller hash-brugere fra ikke-brugere, og som antages at kunne forklare brugen af stoffet.

Denne måde at gribe det an på er ganske almindelig i studiet af adfærd, der kategoriseres som afvigende. Den baserer sig på den præmis, at tilstedeværelsen af en given type adfærd hos en person bedst kan forklares som udslag af karakteregenskaber, som disponerer eller motiverer vedkommende til at udvise denne adfærd.

Denne undersøgelse forsøger ligeledes at forklare tilstedeværelsen eller fraværet af hash-brug i en persons adfærd. Udgangspunktet har dog en anden præmis: at tilstedeværelsen af en given type adfærd hidrører fra en række sociale erfaringer, gennem hvilke en person tilegner sig en opfattelse af betydningen af adfærden samt indsigter i og vurderinger af objekter og situationer, der til sammen gør aktiviteten mulig og attraktiv. Motivationen til eller disponeringen for at indlade sig i aktiviteten er således opbygget undervejs ved at lære at tage del i aktiviteten. Den er ikke til stede før denne læringsproces har fundet sted. I et sådant perspektiv er det ikke nødvendigt at identificere de 'ka-

raktertræk' som 'forårsager' adfærden. I stedet bliver opgaven at beskrive det sæt af forandringer, der sker i personens opfattelse af aktiviteten og af de oplevelser det giver den pågældende.

Denne artikel søger at beskrive rækken af forandringer i holdninger og erfaringer, som kan føre hen til en *nydelsesbetonet brug af hash*. I modsætning til alkohol og opiater medfører hash ikke afhængighed; der er ingen abstinenssymptomer og ingen dybt rodfæstet trang til stoffet. Det hyppigste brugsmønster kunne betegnes som 'rekrativt'. Stoffet bruges lejlighedsvis for den nydelse, brugeren finder deri, en relativ bekvem form for adfærd sammenlignet med den, der er forbundet med vane-dannende stoffer. Meningen med udtrykket 'nydelsesbetonet brug' er at understrege adfærdens utvungne og ubesværede karakter. Meningen er også at udelade de få tilfælde, hvor hash kun bruges som statusmarkør – som et symbol på, at man er en vis type person, og hvor der ikke er knyttet nogen som helst nydelse an til brugen, af betragtning.

Den analyse, der præsenteres her, er udtænkt med henblik på at vise, at den type teori, som er skitseret ovenfor, har større forklaringsmæssig værdi end de mere fremherskende dispositionsteorier. Dette ses på to måder: 1) Dispositionsteorier kan ikke gøre rede for den gruppe af brugere (hvis eksistens er anerkendt), som ikke udviser det eller de karaktertræk, der anses som værende år-

sag til adfærden - og: 2) Sådanne teorier kan ikke redegøre for forandringer over tid i en given persons adfærd i forhold til stoffet. Den samme person vil på ét stadie være ude af stand til at bruge stoffet nydelsesmæssigt, på et senere stadie være i stand og villig hertil - og senere igen være ude af stand til at bruge det på denne måde. Disse forandringer, som er svære at forklare ud fra en dispositions- eller motivationsteori, kan uden besvær forstås ud fra forandringer i personens opfattelse af stoffet. Det samme er tilfældet, når det drejer sig om tilstedeværelsen af 'normale' brugere.

Undersøgelsen er et forsøg på at fremkomme med en generel redegørelse for den rækkefølge af forandringer i den enkeltes holdning og erfaring, som altid har fundet sted, når en person er blevet i stand til og villig til at bruge hash nydelsesmæssigt, og som ikke har fundet sted - eller ikke blevet opretholdt varigt - når dette ikke har været tilfældet. Denne generalisering er med vilje udtrykt i almengyldige vendinger, for at negative tilfælde kan opdages og blive brugt til at revidere denne forklarende hypotese².

Halvtreds interviews med hashbrugere med forskellige sociale baggrunde og stillinger i samfundet udgør de data, som generaliseringen er konstrueret ud fra og testet på. Interviewene fokuserede på personens individuelle erfaringer med stoffet fra første færd og videre frem, afsøgte større forandringer i holdningen til stoffet og det faktiske brug af det - samt grundene til disse forandringer. Den endelige generalisering er en formulering af det forløb af holdnings-skift, der konsekvent uden undtagelse forekom i alle tilfælde, som jeg kender til, i hvilke personen blev i stand til at bruge hash nydelsesmæssigt. Indtil et

modbevis dukker op, kan det betragtes som en forklaring på alle tilfælde, hvor hash bruges nydelsesmæssigt. Ydermere vises, hvordan overgange fra brug til ikke-brug er udslag af lignende forandringer i opfattelsen, og for hvert tilfælde gælder, at det er muligt at forklare variationer i personens adfærd på disse præmisser.

Denne artikel beskæftiger sig kun med en del af det udviklingsforløb, som en persons brug af hash udgør³, startende med at personen er nået til det punkt, hvor vedkommende er villig til at prøve hash. Personen ved at andre bruger det til at 'blive høj' på, men ikke hvad dette betyder helt konkret. Personen er nysgerrig over for oplevelsen, uvidende om, hvad den vil bestå i, og bange for at det muligvis vil vise sig at være mere, end vedkommende havde tænkt sig. De trin der skitseres nedenfor - hvis personen gennemgår dem alle og bibeholder de holdninger, der udvikles i dem - gør vedkommende villig til og i stand til at bruge stoffet nydelsesmæssigt, når lejlighed byder sig.

I

Nybegynderen bliver almindeligvis ikke høj første gang, og flere forsøg er almindeligvis nødvendige for at frembringe denne tilstand. En forklaring herpå kunne være, at stoffet ikke ryges 'korrekt'. Det vil sige på en måde, der tilsikrer en tilstrækkelig dosering til at producere håndgribelige tegn på beruselse. De fleste brugere er enige om, at hash ikke kan ryges ligesom tobak, hvis man skal blive høj:

'Sug meget luft ind, sådan og... Jeg ved ikke rigtig, hvordan jeg skal beskrive det, man ryger det ikke ligesom en cigaret, hvis en masse luft ind og få det dybt ned i dit sy-

stem, og hold det så der. Hold det der, så længe du magter.'

Med mindre man bruger en sådan teknik, giver stoffet ingen virkninger, og brugeren vil ikke være i stand til at blive høj:

'Problemet med den slags folk [der ikke er i stand til at blive høje] er, at de bare ikke ryger det rigtig. Så enkelt er det. Enten så holder de det ikke nede længe nok, eller også får de for meget luft og for lidt røg, eller omvendt eller noget i den stil. Masser af folk ryger det bare ikke rigtigt, og så sker der selvfølgelig ikke noget.'

Hvis der ikke sker noget, er det helt udelukket, at brugeren kan udvikle en opfattelse af stoffet som et objekt, der kan give nydelse, og brugen vil derfor ikke fortsætte. Det første trin i den rækkefølge af begivenheder, som nødvendigvis må indtræffe, hvis personen efterfølgende skal blive til en bruger er, at han må lære at bruge den rette teknik, sådan at brugen af stoffet frembringer nogle effekter, ud fra hvilke opfattelsen af det kan ændre sig.

Et sådant omslag er, som det måske kunne forventes, et resultat af den enkeltes tilknytning til grupper, hvor hash bruges. Her lærer personen den rette måde at ryge stoffet på. Dette kan ske direkte gennem undervisning:

'Jeg røg, ligesom jeg røg en almindelig cigaret. Han sagde: "Nej, det er ikke sådan du skal gøre."

Han sagde: "Sug sådn, træk det ind, og hold det i dine lunger, indtil du...et stykke tid." Jeg sagde: "Er der en grænse for, hvor længe jeg skal holde det tilbage?" Han sagde: "Nej, bare lige til du føler, at nu vil du ha' det ud, og så slipper du det ud." Og så gjorde jeg det tre eller fire gange.'

Mange nye brugere skammer sig over at indrømme deres uvidenhed. De lader som om, at de allerede ved, hvad det drejer sig om, og er derfor henviset til at lære gennem mere indirekte metoder såsom observation

og efterligning: 'Du ved, jeg lod, som om jeg havde fyret den fede [røget hash] masser af gange. Jeg ville ikke virke sådan fuldstændig grøn over for denne her fyr. Men i virkeligheden anede jeg ikke en pløk – hvordan man ryger det, hvad der ville ske eller noget som helst. Jeg holdt bare øje med ham som en høg – jeg slap ham ikke af syne i så meget som et eneste sekund, for jeg ville gøre alt præcis ligesom ham. Jeg så, hvordan han holdt den, hvordan han røg den, hele svineriet. Da han rakte den til mig, var jeg bare så cool, som om jeg vidste præcis, hvad det gik ud på. Jeg holdt den, som han gjorde, og tog et sug, præcis som han gjorde.'

Ingen person fortsatte med nydelsesbetonet brug af hash uden at lære en teknik, som leverede en tilstrækkelig dosis til, at virkningerne af stoffet viste sig. Først når dette var lært, var det muligt at en opfattelse af stoffet som nydelsesgivende kunne bryde frem. Uden en sådan opfattelse af hash blev brug betragtet som intetsigende og blev ikke fortsat.

II

Selv efter at have lært den fornødne rygeteknik kan det hænde, at den nybagte bruger ikke bliver høj og derfor vil være afskåret fra at få en opfattelse af brug af stoffet som nydelsesgivende. En bemærkning fra en bruger antydede en forklaring på vanskeligheden ved at blive høj og pegede på det næste nødvendige trin på vejen til at blive bruger.

Under et interview var der en, der fortalte mig, at: 'Faktisk har jeg set en fyr, der var høj, gå fra forstanden uden at vide det.' Jeg udtrykte vantro: 'Hvordan kan det lade sig gøre, mand?'

Den interviewede svarede: 'Ja, det er temmelig underligt, det medgiver jeg dig, men jeg har set det. Den her fyr blev ved med at hævde, at han aldrig blev høj, en af

den slags fyre, og han var totalt stenet. Og han blev ved med at insistere på, at han ikke var høj. Så jeg var nødt til at bevise over for ham, at det var han.'

Hvad kan forklaringen mon være? Noget tyder på, at det at være høj består af to elementer: Dels tilstedeværelsen af fornemmelser forårsaget af hashen og dels erkendelsen af, at netop disse fornemmelser er forbundet med brugen af stoffet. Det er altså ikke nok, at virkningerne er tilstede; disse alene giver ikke automatisk oplevelsen af at være høj. Brugeren skal være i stand til at udpege dem over for sig selv og bevidst forbinde dem med, at han eller hun har røget hash, før vedkommende kan have denne oplevelse. Ellers beslutter personen, uden hensyntagen til den faktiske virkning, at stoffet ingen virkning har haft:

'Jeg regnede med, at enten havde det ikke nogen virkning på mig, eller også at andre overdrev virkningen. Jeg troede, at det sandsynligvis var noget psykologisk.' Sådanne personer tror, at det hele er en illusion, og at ønsket om at blive høj forleder brugeren til at narre sig selv til at tro, at der sker noget, når der i virkeligheden ikke gør. De fortsætter ikke med at bruge hash, idet de føler, 'at det ikke giver dem noget.'

Sædvanligvis har en nybegynder imidlertid tiltro til (erhvervet gennem observationer af brugere, der rent faktisk bliver høje), at stoffet vil give nye oplevelser, og fortsætter derfor med at eksperimentere, indtil det gør det. Det bekymrer, når brugeren ikke formår at blive høj, og vedkommende vil sandsynligvis spørge mere erfarne brugere eller tilskynde dem til at kommentere det. I sådanne samtaler bliver brugeren opmærksom på specifikke detaljer i sin oplevelse, som han eller hun enten ikke har bemærket eller ikke har genkendt som

tegn på at være høj:

'Jeg blev ikke høj første gang... Jeg tror, at jeg ikke holdt det nede længe nok. Sandsynligvis pustede jeg det ud, man er jo lidt bange. Jeg var heller ikke sikker anden gang, og han [rygevennen] fortalte mig, da jeg spurgte om nogle tegn eller noget, du ved, hvor skulle jeg vide det fra... Så bad han mig om at sætte mig på en stol. Jeg satte mig – jeg tror, det var en barstol – og så sagde han: "Lad fødderne hænge ned," og da jeg steg ned fra stolen var mine fødder helt kolde. Og jeg begyndte at kunne mærke det. Det var første gang. Og omkring en uge efter var jeg virkelig på. Det var første gang, jeg fik et stort grineflip. Så vidste jeg, at jeg var med.'

Et tegn på at være høj er voldsomt sult. I det følgende tilfælde bliver nybegynderen opmærksom på dette og bliver høj for første gang:

'De grinede deres røv i laser af mig, fordi jeg spiste så meget. Jeg skovlede så meget mad ind, og de grinede bare sådan af mig, du ved. Nu og da kiggede jeg på dem og undrede mig over, hvad fanden de grinede sådan af, uden at have en anelse om hvad jeg gjorde, som var så sjovt. [Fortalte de dig til sidst, hvorfor de grinede?] Ja, ja, jeg sagde til dem: "Hey man, hvad sker der?" Sådan: "Hvad foregår der?" og pludselig følte jeg mig underlig tilpas. "Mand, du er på, forstår du ikke. Du er på pot' [høj af marihuana]. Jeg sagde: "Nej, er jeg?" Som om jeg virkelig ikke vidste, hvad der skete.'

Indlæringen kan ske på mere indirekte måder:

'Jeg hørte efter andre folks småbemærkninger. En sagde: "Mine ben føles som gummi", men jeg kan ikke huske alle bemærkningerne, fordi jeg lyttede meget opmærksomt efter alle disse vink om, hvordan det var meningen, at jeg skulle have det.'

Nybegynderen, der er ivrig efter at få

denne fornemmelse, opfanger så nogle konkrete henvisninger til hvad det vil sige at være 'høj', fra andre brugere og anvender disse på sine egne erfaringer. De nye forståelsesformer gør det muligt for vedkommende at finde disse tegn blandt sine egne fornemmelser og udpege for sig selv, at 'noget er forandret', som kan forbindes med brugen af stoffer. Kun når personen kan gøre dette er han høj. I det næste tilfælde gør kontrasten mellem en brugers to på hinanden følgende erfaringer klart, hvor vigtig bevidstheden om tegnene på 'at være høj' er, og igen understreges, hvor vigtig en rolle interaktion med andre brugere spiller i tilegnelsen af de indsigter, der gør denne erkendelse mulig:

[Blev du høj, første gang du prøvede?] 'Ja, klart. Og dog, når jeg nu tænker på det, så tror jeg ikke, at jeg gjorde. Altså, første gang var mere eller mindre som et let rus. Jeg var lykkelig, tror jeg, du ved, hvad jeg mener. Men jeg vidste ikke rigtig, at jeg var høj, kender du det? Det var først, da jeg blev høj anden gang, at jeg blev klar over, at jeg havde været høj første gang. Da vidste jeg, at der var noget anderledes på spil.'

[Hvordan vidste du det?] 'Hvordan jeg vidste det? Hvis det, der skete for mig den nat, var sket for dig, tro mig, så ville du have vidst det. Vi spillede det første nummer i mere end to timer – ét nummer! Forestil dig det, mand! Vi gik op på scenen og spillede det her ene nummer, vi startede klokken 9. Da vi var færdige, kiggede jeg på mit ur, og så var klokken et kvarter i eftermiddag. Næsten to timer med ét nummer! Og det virkede ikke engang som noget særligt.'

Det er, hvad det gør ved dig. Sådan er det. Det er, som om du får meget mere tid eller sådan noget. Nå, men, da jeg så det, mand, der var det bare for meget. Jeg vidste, at jeg virkelig var høj eller et eller andet, når sådan noget kunne ske. Så forklarede

de mig, at det er, hvad der sker, du får en anden tidsfornemmelse og alting. Så blev jeg klar over, at det var hvad det var. Så vidste jeg det. Jeg havde sandsynligvis følt det sådan første gang, du ved, men bare ikke vidst, hvad der foregik.'

Det er kun, når nybegynderen bliver høj i denne forstand, at vedkommende vil fortsætte med nydelsesbetonet brug af hash. I hvert af de tilfælde, hvor brugen fortsatte, havde brugeren tilegnet sig de nødvendige begreber til at kunne udtrykke det forhold over for sig selv, at der opstod nye fornemmelser på grund af stoffet. Det betyder, at forudsætningen for, at brugen fortsætter, ikke kun består i at bruge stoffet med henblik på at frembringe en virkning, men også i at lære at opfatte disse virkninger, når de indfinder sig. På denne måde får hash en betydning for brugeren som et objekt, der kan bruges nydelsesmæssigt.

Med øget erfaring udvikler brugeren sin evne til at værdsætte stoffets virkning; vedkommende fortsætter med at lære at blive høj. Personen undersøger efterfølgende erfaringerne nøje, på udik efter nye virkninger, samtidigt med at han eller hun sørger for, at de gamle virkninger stadig er der. Ud af dette vokser en stabil samling betegnelser, brugbare til at mærke stoffets virkninger, og disse betegnelser tilstedeværelse sætter personen i stand til med lethed at blive høj.

Evnen til at opfatte stoffets virkninger skal holdes ved lige, hvis brugen af stoffet skal fortsætte;

hvis det ikke sker, vil brugen af hash ophøre. To slags bevis underbygger dette udsagn. For det første viser det sig, at personer, der bliver storforbrugere af alkohol, barbiturater eller opiater, holder op med at ryge hash, i det store hele fordi de mister evnen til at skelne mellem

hashens virkning og virkningen af de andre stoffer. De ved ikke længere, om hashen gør dem høje.

For det andet vil en person - i de få tilfælde hvor hash bruges i så store mængder, at personen altid er høj - være tilbøjelig til at få den samme fornemmelse af, at stoffet ingen virkning har,

idet det ubetinget nødvendige moment af en mærkbar forskel mellem at føle sig høj eller normal mangler. I en sådan situation vil brugen sandsynligvis blive lagt helt på hylden, men kun midlertidigt, med henblik på at brugeren igen bliver i stand til at mærke forskel.

III

Endnu et skridt er påkrævet, hvis brugeren - der nu har lært at blive høj - skal fortsætte brugen. Personen må lære at nyde de virkninger, som vedkommende netop har lært at opleve. Fornemmelser skabt af hash er ikke automatisk eller nødvendigvis behagelige. Smagen for den slags oplevelser er socialt tillært, ikke væsensforskellig fra tillært smag for østers eller *dry martinis*. Brugeren føler sig svimmel, tørstig; det snurrer i huden; tid og afstand fejlbedømmes; og så videre. Er disse ting behagelige? Brugeren er ikke sikker. Hvis vedkommende skal fortsætte sin brug af hash, så skal han eller hun beslutte, at de er behagelige. Ellers vil det at blive høj, på trods af en nok så reel oplevelse, blive til noget ubehageligt, vedkommende hellere ville undgå.

Virkningen af stoffet kan i første omgang føles fysisk ubehagelig eller i det mindste ubestemmelig:

'Virkningen begyndte at komme, og jeg vidste ikke, hvad der skete, du ved - hvad det var for noget - og jeg blev meget syg. Jeg gik rundt i værelset, gik rundt og rundt og

prøvede at komme ud af rusen, du ved. Først blev jeg – sådan – bange. Jeg var ikke vant til den slags følelser.’

I tilgift kan novicens naive tolkning af, hvad der sker, yderligere forvirre og skræmme, særligt hvis personen, som mange gør, beslutter, at han eller hun er ved at blive sindssyg:

’Jeg følte, at jeg var sindssyg, du ved. Alt hvad folk gjorde virkede fjernt på mig. Jeg kunne ikke holde fast i en samtale, og det flakkede for mig, og jeg tænkte hele tiden – sådan – på uhyggelige ting, som at musikken lød på en anden måde... jeg fik fornemmelsen af ikke at kunne snakke med nogen. Af fuldstændigt at forkludre alting.’

Bibragt disse udpræget skræmmende og ubehagelige første erfaringer vil begynderen ikke fortsætte med at bruge, med mindre vedkommende lærer at omdefinere fornemmelserne som behagelige:

’Jeg fik det tilbudt, og jeg prøvede det. Jeg vil fortælle dig én ting. Jeg har aldrig nogensinde nydt det. Jeg mener, det var bare ikke noget, jeg kunne nyde. [Jamen, blev du høj, da du fortsatte?]. Ork ja, jeg fik helt bestemt fornemmelser af det. Men jeg nød det ikke. Jeg mener, jeg fik en masse reaktioner, men det var mest angstreaktioner. [Blev du bange?]. Ja, jeg nød det ikke. Jeg kunne ikke rigtig – sådan – slappe af med det. Hvis du ikke er afslappet over for noget, kan du ikke nyde det, tror jeg.’

I andre tilfælde var de første erfaringer helt bestemt også ubehagelige, men ikke desto mindre blev personen til en hashbruger. Det skete imidlertid kun efter, at en efterfølgende erfaring gjorde det muligt at omdefinere fornemmelserne som behagelige:

[Denne mands første erfaring med stoffet var særdeles ubehagelig: rumlige forhold og lyde blev forvrængede, der opstod voldsom tørst, og der kom en pa-

nikreaktion]. ’Efter første gang holdt jeg mig fra den fede, lad os sige, 10 måneder til ét år...det var ikke noget med moral; det var, fordi jeg var blevet så bange af at være så høj. Og det ville jeg ikke igennem igen. Altså, min reaktion var: ”Nåh, hvis det er at være høj, så er det ikke noget for mig”...Så jeg stoppede i næsten et år på grund af det...Men altså mine venner fortsatte, og hen ad vejen begyndte jeg igen. Men jeg fik ikke flere, jeg havde ikke den der samme første reaktion, efter at jeg var begyndt med den fede igen.’

[I samspil med sine venner blev han i stand til nyde stoffets virkning, og han blev efterhånden en jævnlig bruger].

I intet tilfælde vil brug kunne fortsætte uden en sådan omdefinition af virkningerne som behagelige.

Denne omdefinering finder typisk sted i et samspil med mere erfarne brugere, der på forskellig vis lærer novicen at finde nydelse i den oplevelse, som til at begynde med er så skræmmende. De vil forsikre ham om, at de ubehagelige oplevelser er af midlertidig karakter og mindre alvorlige, og samtidig vil de henvende opmærksomheden på de mere behagelige aspekter. En erfaren bruger beskriver her, hvordan han tager sig af nybagte hashbrugere:

’De bliver ind imellem rigtig høje. Gennemsnitspersonen er slet ikke rustet til det, og det er nogen gange lidt skræmmende for dem. Jeg mener, de har været ’høje’ af alkohol, og nu bliver de så mere høje af det her, end de nogensinde har været før, og de fatter ikke, hvad det er, der sker med dem.

Fordi de tror, at det bare bliver ved med at gå op, og op og op, indtil de mister forstanden eller begynder at lave mærkelige ting eller sådan noget. Man bliver nødt til at berolige dem, forklare dem, at de ikke rigtig flipper ud eller noget, og at de nok skal få det fint igen. Man bliver nødt til simpelt-

hen at snakke dem fra at være bange. Bli-ve ved med at tale til dem, berolige dem og fortælle dem, at det er ok. Fortælle sin egen historie, du ved: ”Det samme skete for mig. Du vil synes om det inden længe.” Fortsæt på den måde, og du vil snart have snakket dem fra at være bange. Desuden ser de dig gøre det, uden at der er sket noget forfærdeligt, og det gør dem også mere trygge.’

Den mere erfarne bruger lærer måske også nybegynderen at regulere mængden, der ryges, mere omhyggeligt – for at undgå stærkt ubehagelige virkninger – mens de behagelige virkninger bibeholdes. Endelig fortæller den erfarne nybegynderen, at vedkommende ’begynder at kunne lide det efter et stykke tid’. Den erfarne lærer nybegynderen at se de flertydige oplevelser, der tidligere blev defineret som ubehagelige, som behagelige. I den følgende episode er den erfarne bruger en person, der på denne måde har skiftet smag, og hans bemærkninger virker som en hjælp til andre til at foretage en lignende omdefinering:

[Den ny bruger blev bange og hysterisk, da hun fik sin første hashoplevelse.] Hun ’føjte det, som om hun var halvt inde og halvt ude af rummet’ og oplevede adskillige foruroligende fysiske symptomer. En tilstedeværende mere erfarne bruger sagde: ’Hun er virkelig på vej, når hun bliver høj på den der måde. Jeg ville give hvad som helst for at blive så høj selv. Jeg har ikke være så høj i årevis.’

I korthed kan man sige, at efter at man har fået smag for det, bliver det, som engang var skræmmende og ubehageligt, noget ønsket og efterstræbt. Nydelse bliver introduceret gennem gunstige bestemmelser af erfaringen, som man tilegner sig fra andre. Uden dette fortsætter brugen ikke, for hash vil ikke udgøre en genstand, der giver nydelse

for brugeren.

Ud over at udgøre et nødvendigt skridt på vejen til at blive en bruger, så udgør dette en vigtig betingelse for videre brug. Det er ganske almindeligt for erfarne brugere pludselig at få en væmmelig eller skræmmende oplevelse, som de ikke kan placere som behagelig, enten fordi de har brugt et større kvantum hash end sædvanligt, eller fordi det viser sig, at hashen var af højere styrke, end de forventede. Brugeren får sanseforfølelser, som ligger hinsides, hvad der forbindes med at være høj og kommer i samme situation som nybegynderen – bliver ilde til mode og bange. Personen kan betragte det som en overdosis og simpelthen være mere forsigtig i fremtiden. Vedkommende kan også benytte lejligheden til at genoverveje sit forhold til stoffet og beslutte, at det ikke længere giver nydelse. Når dette sker – og der ikke efterfølgende sker en genbestemmelse af stoffet som nydelsesgivende – ophører brugeren.

Sandsynligheden for, at sådan en genbestemmelse finder sted, afhænger af graden af involvering med andre brugere. Hvis involveringen er intensiv, bliver personen hurtigt talt ud af sin modvilje mod hashbrug. I det næste tilfælde var oplevelsen derimod meget chokerende, og efterspillet til hændelsen reducerede personens involvering med andre brugere til tæt på nulpunktet. Brugeren ophørte i tre år og begyndte først igen, da en kombination af omskændigheder – hvoraf genoptagelsen af forbindelsen med andre brugere var vigtig – muliggjorde en genbestemmelse af stoffets natur:

'Det var bare for meget, for jeg tog kun omkring fire sug, og jeg kunne ikke engang få det ud af munden, jeg var så høj, og jeg flippede totalt ud. Jeg kunne bare ikke op-

holde mig nede i kælderen længere. Jeg fik hjertebanken og var ved at blive fuldstændig vanvittig. Så jeg strøg ud af denne her kælder, og denne her anden fyr, som har det ligesådan, siger til mig: "Mand, forlad mig ikke. Bliv her". Og det kunne jeg ikke.

Jeg gik udenfor, og det var fem graders frost, og jeg troede, at jeg skulle dø, og jeg havde min frakke åben; Jeg svedte, var badedet i sved. Hele mit indre var fuldstændig... og jeg slæbte mig omkring to karréer væk og faldt besvimet om bag en busk. Ved ikke, hvor længe jeg lå der. Da jeg vågnede, havde jeg det bare så dårligt, kan slet ikke beskrive det. Så lykkedes det mig at komme ind på en eller anden bowlingbane, og jeg prøver bare at opføre mig normalt, prøver at spille noget pool, du ved, prøver bare at være helt normal, men jeg kan ikke få kuglerne i hul, og jeg kan ikke stå op, og jeg kan ikke sidde ned, og så går jeg hen og lægger mig et sted, hvor de fyre der sætter kegler op, hviler sig, og det hjælper mig ikke, og så går jeg ned til en lægekonsultation. Jeg ville gå ind til lægen og bede om at få gjort en ende på mine lidelser...for - du ved - jeg havde sådan hjertebanken. Sådan blev det ved hele ugen, og jeg begyndte at flippe ud og få syner og gå gennem et rent helvede, du ved, alle mulige abnorme ting.... Jeg holdt bare helt op langt tid efter det.' [Han gik faktisk efterfølgende til lægen, som bestemte hans symptomer til at være et udtryk for et nervesammenbrud forårsaget af 'nerver' og 'bekymringer'. Selvom han ikke længere brugte hash, oplevede han fortsat nogle tilbagevendende symptomer, hvilket førte ham selv til at formode, at 'det hele nok var nerver'] .

'Så - kender du det - jeg holdt op med at bekymre mig; der gik 36 måneder, før jeg prøvede hash igen. Tog bare nogle enkelte sug'. [Han begyndte atter at bruge hash i selskab med den rygeren, som han havde været sammen med under den

første hændelse] .

Dette er udtryk for at en person hverken kan begynde at bruge hash eller fortsætte med brugen heraf for nydelsens skyld, med mindre hashen bliver og forbliver noget, som vedkommende opfatter som værende i stand til at skabe behag.

IV

Sammenfattende kan det siges, at et menneske kun vil være i stand til at bruge hash til nydelse efter at have gennemgået en læreproces, hvori det bestemmes som en genstand, der kan bruges på denne måde. Ingen bliver til en bruger uden:

At lære at ryge stoffet på en måde, som giver virkelige effekter

At lære at genkende effekterne og forbinde disse med stofbrugen

At lære at nyde de fornemmelser, der mærkes

I løbet af denne proces udvikler personen en tilbøjelighed til eller en motivation til at bruge hash, som ikke var til stede, og ikke kunne have været der, da vedkommende begyndte, for det indebærer og forudsætter opfattelser af stoffet, som kun kan fremkomme gennem egentlige erfaringer som beskrevet ovenfor. Når processen er fuldbåret, er brugeren villig til og i stand til at finde behag i at bruge hash.

Brugeren har - for at sige det kort - lært at svare, 'Ja', på spørgsmålet: 'Er det sjovt?'. Hvilken retning den videre brug af stoffet tager afhænger af, om brugeren vedblivende kan svare, 'Ja', til dette spørgsmål, samt hvorvidt vedkommende også kan svare, 'Ja', til andre spørgsmål, der fremkommer, efterhånden som han bliver klar over, hvad følgerne er af, at samfundet i det store hele misbilliger denne praksis: 'Er det

hensigtsmæssigt?', 'Er det moralsk i orden?'

Når brugeren har erhvervet sig evnen til at finde behag i stoffet, vil brug fortsat være en mulighed. Overvejelser om moral og hensigtsmæssighed, foranlediget af samfundets reaktioner, kan måske vanskeliggøre eller hæmme brug, men brug fortsætter med at være en mulighed i selve forestillingen om stoffet. Handlingen bliver kun umulig, hvis færdigheden i at nyde at blive høj mistes gennem en forandring af brugerens opfattelse af stoffet, foranlediget af bestemte former for erfaring med det.

Sammenligner man denne teori med de teorier, der henfører hashbrug til motiver og tilbøjeligheder rodfastet dybt i et menneskes adfærd, så godtgøres det, at hashbrug med henblik på at opnå velbehag kun kan forekomme, når den ovenfor beskrevne proces er gennemlevet, og ikke kan foregå uden. Dette er tilsyneladende tilfældet - uafhængigt af individets personlige egenskaber eller psykiske problemer. De andre teorier antager, at mennesker har faste reaktionsmåder, der forudbestemmer den måde, de vil reagere i forhold til enhver given situation eller ting, og at de, når de kommer ud for den givne situation eller ting, vil reagere på den måde, som deres egenskaber forudbestemmer.

Denne analyse af tilblivelsen af hashbrug viser, at mennesker, der kommer i kontakt med en bestemt ting, i første omgang kan reagere på det på meget forskellig vis. Hvis en fast form for ny adfærd i forhold til 'tingen' skal opstå, forudsætter det, at der sker en betydningsforandring, under hvilken personen udvikler en ny opfattelse af 'tingens' beskaffenhed. Dette sker i en serie af kommunikative handlinger, i hvilke andre udpeger nye tolkninger af brugerens

erfaringer, præsenterer brugeren for nye tolkninger af begivenheder og hjælper med at nå til en ny forestillingsmæssig ordning af hans eller hendes verden, uden hvilken den nye adfærd ikke er mulig. Personer, som ikke opnår den nødvendige forestillingsdannelse, er ude af stand til at tage del i den givne adfærd og vender sig væk i retning af et andet forhold til den pågældende 'ting' eller handling.

Dette kunne tyde på, at det kunne være en frugtbar fremgangsmåde at undersøge adfærd af enhver art i et udviklingsmæssigt perspektiv - i form af forandringer af betydning og forestillinger, deres ordning og genordning, og den måde de kanalisere adfærd, sådan at nogle handlinger muliggøres, mens andre udelukkes.

Denne artikel er oversat af Michael Jourdan i samarbejde med medarbejdere ved Center for Rusmidelforskning.

Artiklen blev under titlen 'Becoming a Marihuana User' første gang bragt i American Journal of Sociology, vol. 59:3 (1953) pp. 235-24. I 1963 udsendte H. S. Becker 'Outsiders - Studies in Deviance' (på forlaget The Free Press). Kapitel 3 med den enslydende titel, 'Becoming a Marihuana User', består af en revideret udgave af originalartiklen. Kapitlet er indholdsmæssigt delvis overlappende - men langt fra identisk - med den artikel vi bringer.

STOF har - med tilladelse fra Howard S. Becker, American Journal of Sociology samt University of Chicago Press - fået lov at bringe originalartiklen fra 1953 i serien af oversatte klassikere. Danske læsere med smag for mere Becker skal ikke fortvivle. 'Outsiders' - som også må siges at være en klassiker! - bliver omsider oversat, idet Hans Reitzels Forlag udsender 'Outsiders' på dansk til næste efterår. Se www.hansreitzel.dk

BIOGRAFISK

Howard Saul Becker (f. 1928) er en af de fremmeste sociologer fra anden del af det 20. århundrede.

Uddannet på University of Chicago. Ph.D. i 1951. Professor i sociologi ved Northwestern University 1965-1991. Har undervist ved en lang række universiteter og har adskillige æresdoktorater. Becker er også jazzpianist, lever og har det godt. Viste til fulde sine talenter ved en kombineret koncert og sociologisk forelæsning i Copenhagen Jazzhouse tidligere på året (2004).

NOTER

- 1 Originaltitlen er 'Becoming a Marihuana User'. I artiklen refereres til 'marihuana' - ikke 'hash'. I Danmark bruges imidlertid i de fleste sammenhænge betegnelsen 'hash' om diverse former for cannabis, selvom kendere skelner mellem hamp [pot, marihuana] og hash. Omvendt er fællesbetegnelsen i USA 'marihuana', nærmest uanset hvilken form for cannabis, der bliver indtaget. Historiske årsager er den ene side af forklaringen, idet cannabis i første omgang blev bragt til USA af mexicanske indvandrere, hvorefter den spanske betegnelse har vundet hævd dér. En anden side af forklaringen er, at der har været - og fortsat er - en forskel på, hvilken form for cannabisprodukt der fortrinsvis bruges i henholdsvis USA og Danmark. I USA er det mere almindeligt at ryge 'pot' - altså de tørrede blade og topskud - end det er i Danmark. Da Beckers artikel angår cannabisbrug som sådan, og ikke kun marihuana, og da vi fortrinsvis bruger betegnelsen hash i Danmark, har vi i oversættelsen til dansk konsekvent erstattet 'marihuana' med 'hash'.
- 2 Becker skriver: 'Jeg vil gerne vedgå min gæld til Alfred Lindesmith, der på vigtige måder har formet min tænkning om hashrygningens genese. Den anvendte metode er den, som beskrives af Alfred R. Lindesmith i: *Opiate Addiction, Bloomington. 1947*'.
- 3 'Jeg håber andetsteds at kunne kaste lys på andre stadier i en hashrygers udviklingshistorie', skriver Becker i en note. Becker holdt kun delvist dette løfte. 10 år efter tager han emnet op på mere omfattende vis i 'Outsiders', men sidenhen har Becker med enkelte undtagelser ikke beskæftiget sig med misbrugsrelaterede problemer. Essayet: 'Drugs: What Are They?' fra 2001, som kan downloades fra Beckers hjemmeside på adressen www.home.earthlink.net/~hsbecker/, er dog en læseværdig undtagelse.